

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 1

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการออกแบบศิลปกรรม

หัวข้อเนื้อหาประจำบท

ความหมายของศิลปะ

การแบ่งประเภทของศิลปะ

1. ศิลปะแบ่งตามจุดมุ่งหมายของการสร้าง
2. ศิลปะแบ่งตามลักษณะของสื่อในการแสดงออก
3. ศิลปะแบ่งตามลักษณะของการรับสัมผัส

ความหมายของการออกแบบ

การแบ่งประเภทของงานออกแบบ

1. งานออกแบบเพื่อประโยชน์ใช้สอย
2. งานออกแบบเพื่อการติดต่อสื่อสาร
3. งานออกแบบเพื่อคุณค่าทางความงาม

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

หลังจากได้ศึกษาบทที่ 1 จบแล้ว ผู้ศึกษาสามารถ

1. ให้ความหมายของศิลปะได้
2. แบ่งประเภทของศิลปะและจำแนกรูปแบบของศิลปะตามการรับรู้ได้
3. ให้ความหมายของการออกแบบได้
4. อธิบายและแบ่งประเภทของการออกแบบได้
5. ตระหนักถึงความสำคัญและเห็นคุณค่าของการออกแบบศิลปกรรม

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

วิธีสอน

1. บรรยาย
2. อภิปราย

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ตอบคำถามในเนื้อหาที่บรรยาย
2. ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากสื่อต่างๆ รวบรวมเป็นแฟ้มเอกสาร
3. คัดเลือกผลงานออกแบบที่ดีมาวิเคราะห์และอภิปราย

สื่อการเรียนรู้การสอน

1. เอกสารการสอนเรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการออกแบบศิลปกรรม
2. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (power point)
3. ตัวอย่างงานจริงและภาพนิ่ง

การวัดและประเมินผล

1. ใช้วิธีสังเกต
  - 1.1 สังเกตจากการตอบคำถาม
  - 1.2 สังเกตจากการทำงาน
  - 1.3 สังเกตจากการอภิปรายผลงานที่ได้รับมอบหมาย
2. ใช้วิธีตรวจผลงาน
  - 2.1 ผลงานที่ถูกต้องตามโจทย์กำหนด
  - 2.2 ผลงานที่ถูกต้องตามเกณฑ์ประเมินผลที่แจ้งในใบงาน

บทที่ 1

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการออกแบบศิลปกรรม

คำว่า ศิลปกรรม เป็นคำที่ใช้ในทางวิชาการในสถาบันการศึกษา ที่จัดการศึกษา ในระดับปริญญาตรี ศิลปกรรมเป็นคำนามหมายถึง สิ่งที่เป็นศิลปะ, สิ่งที่สร้างสรรค์ขึ้นเป็นศิลปะ, เช่น งานประติมากรรม งานสถาปัตยกรรมจัดเป็นศิลปกรรม (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1101) คนส่วนมากเข้าใจว่าการออกแบบศิลปกรรม คือการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะให้เกิดความงาม แก่สายตา แต่แท้จริงแล้วความงามเป็นเพียงส่วนหนึ่ง จุดประสงค์ในการออกแบบศิลปกรรม มีหลายสิ่งที่จะต้องพิจารณาให้เหมาะสมทั้งด้านประโยชน์ใช้สอยและความรู้สึกนึกคิด รูปแบบที่ นำเสนอมีทั้งรูปแบบสองมิติและสามมิติ

พฤติกรรมขั้นพื้นฐานของมนุษย์เกือบทุกสิ่งล้วนเกิดจากการออกแบบ ไม่ว่าจะเป็น การแต่งกายให้เหมาะสมชวนมอง การจัดที่อยู่อาศัยให้น่าอยู่ การปลูกต้นไม้สร้างบรรยากาศ ให้สดชื่น หรือการปรุงอาหารโดยตกแต่งให้ชวนรับประทาน เหล่านี้ล้วนมีจุดมุ่งหมายก่อให้เกิด การตอบสนองด้วยการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตทั้งทางส่วนตัวหรือ ทางสังคม

เนื่องจากมนุษย์เป็นผู้สร้างสรรค์งานศิลปะและได้แบ่งประเภทของงานศิลปะ ออกไปเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือวิจิตรศิลป์ (fine art) และประยุกต์ศิลป์ (applied art) ซึ่งจำเป็น อย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจตั้งแต่ความหมายของศิลปะ การแบ่งประเภทของศิลปะ ความหมายของ การออกแบบ การแบ่งประเภทของการออกแบบ เพื่อให้มองเห็นองค์ประกอบสำคัญ และจุด มุ่งหมายของการกำหนดรูปแบบงานศิลปกรรมแต่ละประเภทได้ชัดเจนขึ้น

ความหมายของศิลปะ

การจำกัดความให้แน่นอนว่าศิลปะคืออะไรเป็นเรื่องยาก เพราะศิลปะเป็นงาน สร้างสรรค์ซึ่งผู้สร้างงานมักมีแนวคิดและรูปแบบแปลกใหม่อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เกิดความเข้าใจ เป็นพื้นฐานจึงอ้างอิงจากหนังสือเกี่ยวกับการบัญญัติศัพท์ที่ให้นิยามของคำว่าศิลปะไว้ดังนี้

ศิลป-, ศิลป์, ศิลปะ[สินละปะ-, สิน, สินละปะ] น. ฝีมือ, ฝีมือทางช่าง, การแสดง ออกซึ่งอารมณ์สะท้อนใจให้ประจักษ์เห็น โดยเฉพาะ หมายถึง วิจิตรศิลป์ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2539: 738)

ศิลป-, ศิลป์, ศิลปะ[สินละปะ-, สิน, สินละปะ] น. การประดับ, ฝีมือ, ฝีมือทางช่าง, การแสดงออกให้เห็นถึงอารมณ์สะท้อนใจ (พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ. 2534: 505)

ศิลปะ คือ ผลแห่งพลังความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ ที่แสดงออกในรูปลักษณะต่างๆ ให้ปรากฏในสุนทรีย์ภาพ ความประทับใจ หรือความสะเทือนอารมณ์ ความมีอัจฉริยภาพ พุทธิปัญญา ประสบการณ์ ธรรมเนียม และทักษะของแต่ละคน เพื่อความพอใจ ความรื่นรมย์ ขบธรรมเนียม จารีตประเพณี หรือความเชื่อในลัทธิศาสนา (พจนานุกรมศัพท์ศิลปะ. 2541: 26)

ในประเทศไทยศิลปินและนักการศึกษาได้นิยามความหมายของคำว่าศิลปะไว้ดังนี้

คำว่า “art” ตามแนวสากลนั้นมาจากคำว่า arti และ arte ซึ่งเริ่มนิยมใช้ในสมัยเฟื่องฟูศิลปวิทยา ความหมายของคำ arti นั้น หมายถึง กลุ่มช่างฝีมือในศตวรรษที่ 14, 15 และ 16 คำ arte มีความหมายถึง ฝีมือ ซึ่งรวมถึงความรู้ของการใช้วัสดุของศิลปินด้วย เช่น การผสมสีลงพื้นสำหรับการเขียนภาพสีน้ำมัน หรือการเตรียมและการใช้วัสดุอื่นอีก (วิรัตน์ พิชญ์ไพบูรณ์. 2528: 1)

ศิลปะ หมายถึง สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นให้แก่ตัวเขาเองและสร้างความเข้าใจให้แก่สังคม (อารี สุทธิพันธ์. 2532: 143)

ศิลปะ คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อแสดงออกซึ่งอารมณ์ความรู้สึก ปัญญา ความคิดและความงาม (ชลุด นิมเสมอ. 2539: 15)

ยังมีคำนิยามของศิลปะที่น่าสนใจและถูกใช้อ้างอิงอย่างแพร่หลายในปัจจุบันที่ปรากฏตามหนังสือและเอกสารต่างๆ ดังตัวอย่างพอสังเขปดังนี้

ศิลปะ คือ การเลียนแบบธรรมชาติ

ศิลปะ คือ การถ่ายทอดความรู้สึกหรือแสดงความรู้สึกเป็นรูปทรง

ศิลปะ คือ สื่อภาษาชนิดหนึ่ง

ศิลปะ คือ การแสดงออกทางบุคลิกภาพเด่นๆ ของศิลปิน

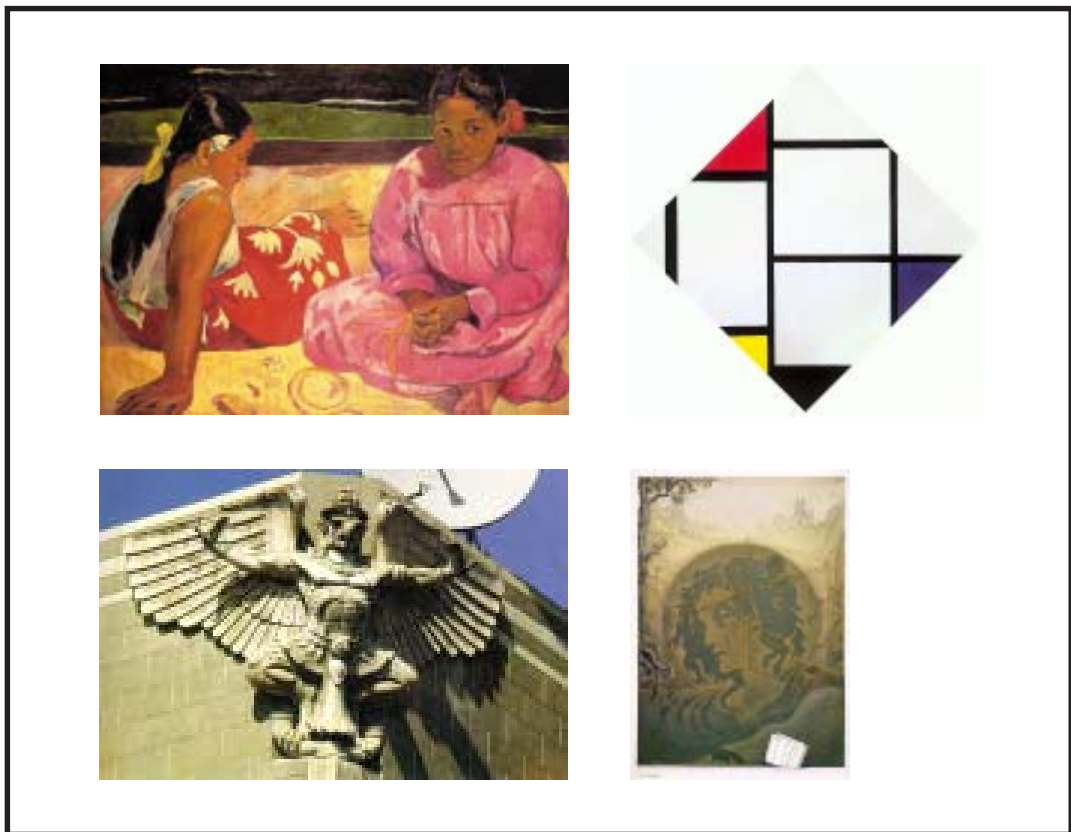
คำนิยามที่ได้รวบรวมไว้นั้นจะเห็นได้ว่า **ศิลปะ** คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อแสดงออกถึงฝีมือและความคิดสร้างสรรค์ ความเชื่อ ธรรมเนียม บุคลิกและภูมิหลังของผู้สร้างงาน มีทักษะ ความเพียร ความประณีตและภูมิปัญญา ช่างฝีมือในสมัยโบราณเป็นช่างทำงานศิลปะ และฝึกคนรุ่นหลังซึ่งส่วนใหญ่เป็นเครือญาติให้สืบสานความรู้ทางช่างฝีมือ เมื่อเวลาผ่านไปสังคมแผ่ขยายวงกว้างขึ้น ผู้คนมีการศึกษา มีอิสระทางความคิดมากขึ้น มีสถาบันการศึกษา ด้านต่างๆ มากมายรวมทั้งด้านศิลปะ แนวคิดด้านศิลปะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยเกิดการแบ่งแยกระหว่างช่างฝีมือผู้ทำงานฝีมือและศิลปินผู้สร้างสรรคงานวิจิตรศิลป์

ในปัจจุบัน เมื่อเราพูดถึงศิลปะคำเดียวจะหมายถึงเฉพาะศิลปะที่เป็นวิจิตรศิลป์เท่านั้น ส่วนงานศิลปะที่ทำขึ้นเพื่อจุดประสงค์อย่างอื่นจะเรียกว่าประยุกต์ศิลป์ หรือเรียกจำแนกออกไปตามสาขา เช่น อุตสาหกรรมศิลป์ (industrial art) นิเทศศิลป์ (communication art)

มัณฑนศิลป์ (decorative art) เป็นต้น ซึ่งหมายความว่าได้ประยุกต์ศิลปะ หรือสุนทรีย์ภาพ เข้าไปในงานอุตสาหกรรม งานสื่อสารมวลชนหรืองานตกแต่งบ้านเรือนแล้ว

นอกจากนี้ คำว่าศิลปะยังมีความหมายในวงที่แคบเข้ามาอีก 2 ความหมาย คือ

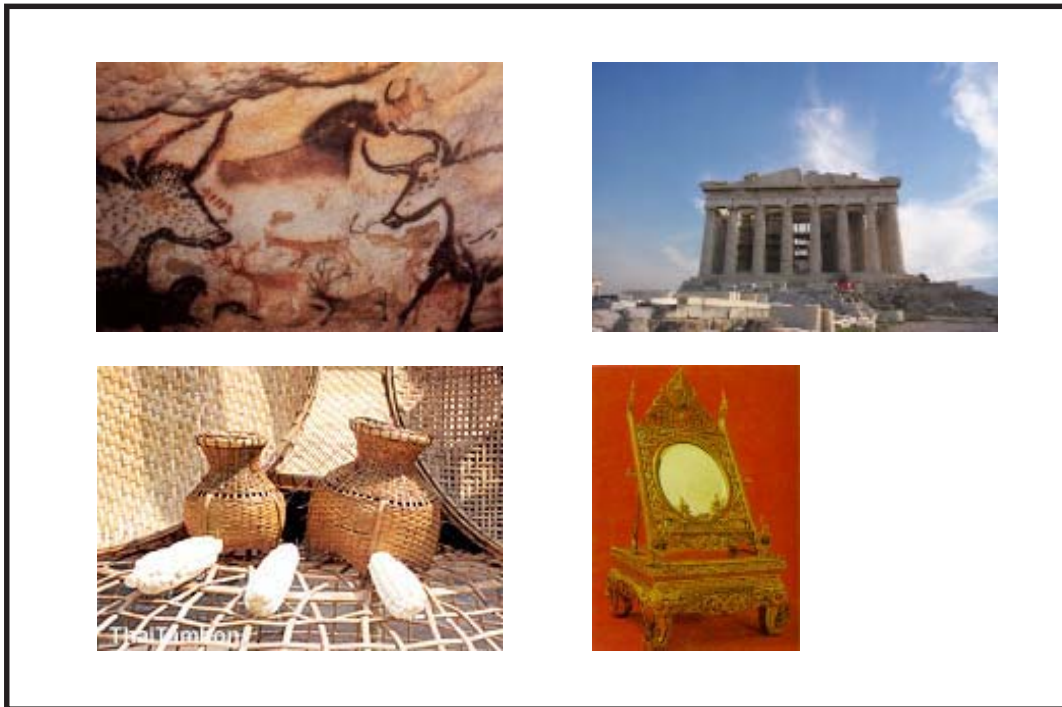
1. ศิลปะ หมายถึง เฉพาะงานทัศนศิลป์ ซึ่งประกอบด้วยประติมากรรม จิตรกรรม ภาพพิมพ์ และงานสร้างสรรค์อื่นซึ่งใช้การเห็นเป็นปัจจัยในการรับรู้เท่านั้น

ภาพที่ 1.1 งานศิลปะที่หมายถึงเฉพาะงานทัศนศิลป์ได้แก่ ประติมากรรม จิตรกรรม ภาพพิมพ์ และงานสร้างสรรค์อื่นซึ่งใช้การเห็นเป็นปัจจัยในการรับรู้เท่านั้น
ที่มา : มนูญ ไชยสมบูรณ์. 2546.

คำว่าศิลปิน (artist) ที่นิยมใช้กันทั่วไปทุกวันนี้ ส่วนมากหมายถึงผู้สร้างงานทัศนศิลป์ ได้แก่ จิตรกร ประติมากร และศิลปินภาพพิมพ์สำหรับผู้ทำงานศิลปะสาขาอื่นไม่นิยมเรียกว่าศิลปิน แต่จะมีคำเฉพาะตามสาขาอาชีพ เช่น สถาปนิก นักประพันธ์ นักดนตรี นักแสดง มัณฑนากร นักออกแบบ เป็นต้น

2. ศิลปะ หมายถึง ความมีคุณภาพหรือคุณค่าทางศิลปะของผลงาน ดังนั้นหากผลงานที่ออกมาไม่มีคุณค่าทางสุนทรีย์หรือความงามเพียงพอ ก็ไม่อาจจัดให้ผลงานชิ้นนั้นเป็นงานศิลปะได้

ภาพที่ 1.2 งานศิลปะต้องมีคุณภาพหรือคุณค่าทางศิลปะเช่นศิลปะยุคก่อนประวัติศาสตร์หรือ ยุคประวัติศาสตร์มีความงาม และให้คุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปะพื้นบ้าน และศิลปะประจำชาติให้คุณค่าทางปรัชญาในการดำรงชีวิตหรือคุณค่าทางวัฒนธรรม เป็นต้น
ที่มา : มนูญ ไชยสมบูรณ์. 2546.

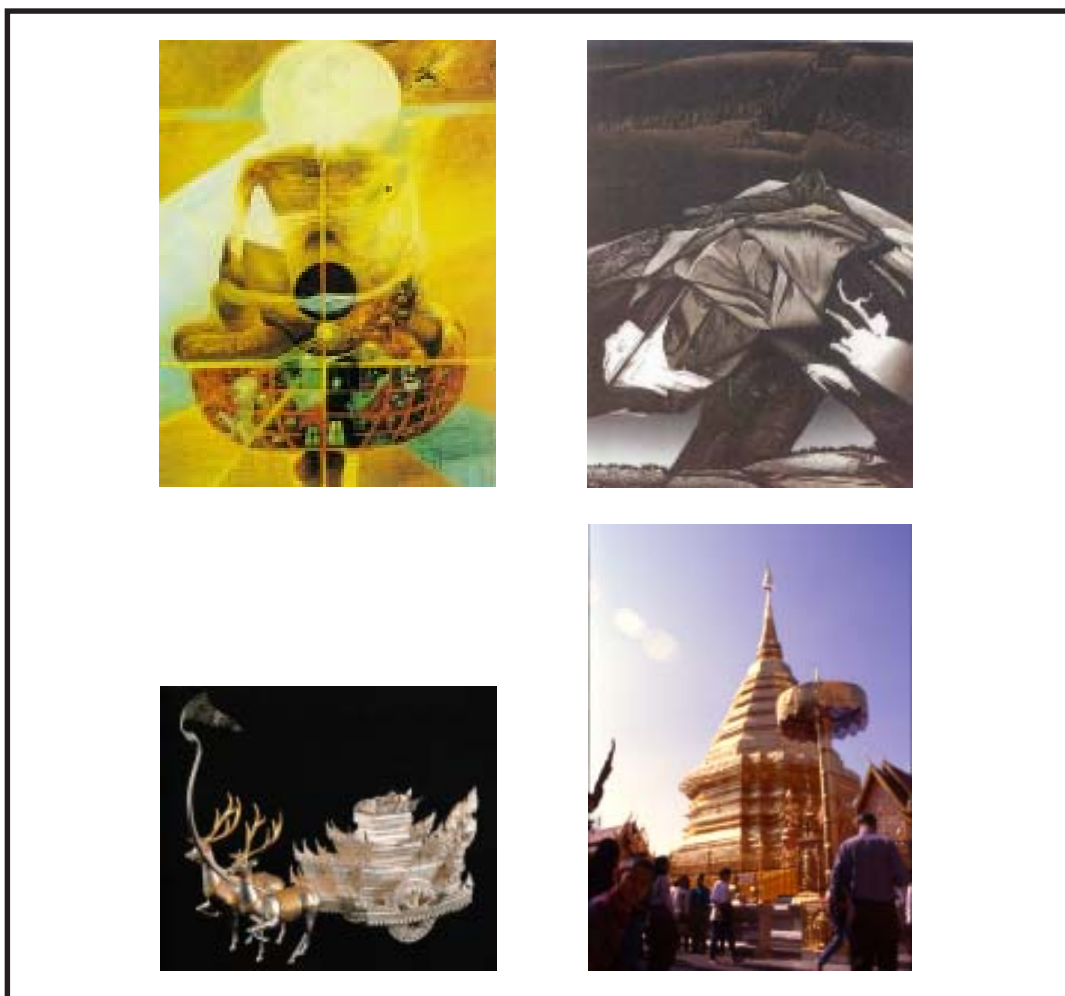
การแบ่งประเภทของศิลปะ

การแบ่งประเภทของศิลปะนั้นผู้แบ่งไว้หลายแนวทาง ชลูด นิ่มเสมอ (2539: 3-4) ได้จำแนกแนวทางการแบ่งไว้ชัดเจนเป็นข้อๆ 3 วิธี ดังนี้คือ

1. ศิลปะแบ่งตามจุดมุ่งหมายของการสร้าง
2. ศิลปะแบ่งตามลักษณะของสื่อในการแสดงออก
3. ศิลปะแบ่งตามลักษณะของการรับสัมผัส

1. ศิลปะแบ่งตามจุดมุ่งหมายของการสร้าง
การแบ่งประเภทของศิลปะตามจุดมุ่งหมายของการสร้างอาจแบ่งได้ดังนี้

1.1 วิจิตรศิลป์ (fine art) ได้แก่ งานจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ สถาปัตยกรรม เป็นศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อให้ความรู้สึทางสุนทรียภาพ ให้อารมณ์สะเทือนใจ ปลุกความเห็นแจ้ง ให้ประสบการณ์ใหม่ หรือให้ความประเทืองปัญญาแก่ผู้ดู

ภาพที่ 1.3 งานวิจิตรศิลป์เป็นศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อให้ความรู้สึทางสุนทรียภาพ ให้อารมณ์สะเทือนใจ ฯลฯ ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายในประโยชน์ใช้สอย เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และ ภาพพิมพ์

ที่มา : มนูญ ไชยสมบูรณ์. 2546.

1.2 ประยุกต์ศิลป์ (applied art) เป็นศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ อย่างอื่นนอกเหนือจากความชื่นชมในคุณค่าของศิลปะโดยตรง เช่น ภาพหรือลวดลาย ที่ใช้ตกแต่งอาคารหรือเครื่องเรือน รูปทรง สีสัณของผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ออกแบบให้เป็น ที่พอใจของผู้บริโภค หรือเครื่องใช้ไม้สอยที่สร้างขึ้นด้วยฝีมือประณีต ศิลปะที่ประยุกต์เข้าไป ในสิ่งที่ใช้ประโยชน์เหล่านี้ จะให้ความพอใจอันเกิดจากความประณีต สวยงาม ความกลมกลืน แก่ประสาทสัมผัสควบคู่ไปกับประโยชน์ใช้สอย

ภาพที่ 1.4 ประยุกต์ศิลป์ เป็นศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์อย่างอื่น นอกเหนือจากความชื่นชมในคุณค่าของศิลปะโดยตรง
ที่มา : ประพันธ์ ประภาสวัต, บรรณาธิการ. 2547: 126.

2. ศิลปะแบ่งตามลักษณะของสื่อในการแสดงออก

สื่อในการแสดงออกหรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่า สื่อสุนทรีย์ภาพของงานศิลปะแต่ละสาขาย่อมแตกต่างกันไปตามธรรมชาติของการแสดงออก ซึ่งอาจแบ่งออกได้เป็น 5 สาขาคือ

2.1 สถาปัตยกรรม (architecture) เป็นศิลปะที่แสดงออกเป็น 3 มิติ ด้วยการใช้วัสดุ โครงสร้าง และปริมาตรของที่ว่างกับรูปทรง

ภาพที่ 1.5 งานสถาปัตยกรรม แสดงออกเป็น 3 มิติ ด้วยการใช้วัสดุ โครงสร้าง และปริมาตรของที่ว่างกับรูปทรง
ที่มา : มนูญ ไชยสมบุญ. 2546.

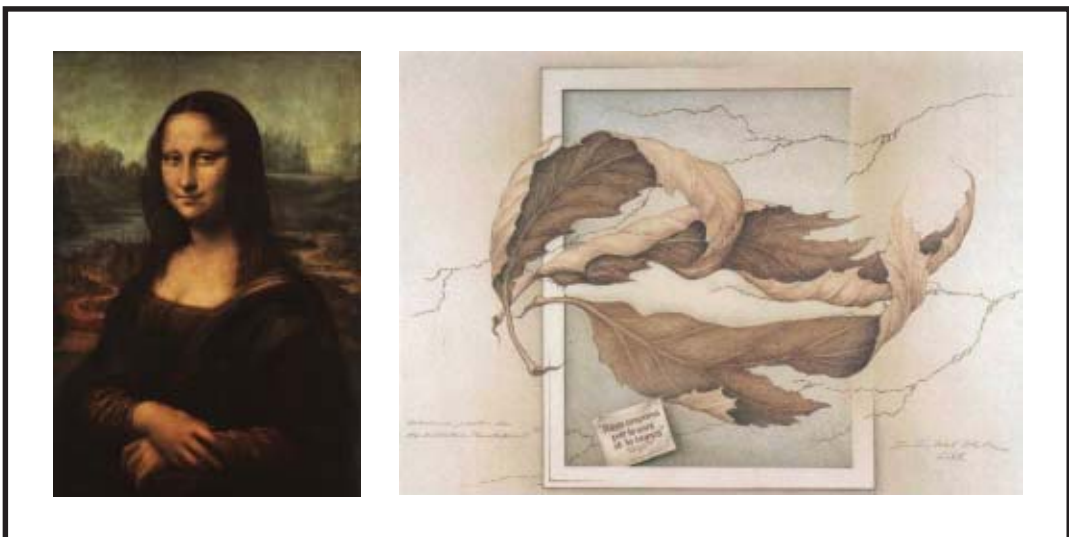

2.2 ประติมากรรม (sculpture) เป็นศิลปะที่แสดงออกเป็น 3 มิติ ด้วยการ
ใช้วัสดุ และปริมาตรของรูปทรง

ภาพที่ 1.6 งานประติมากรรม แสดงออกเป็น 3 มิติ ด้วยการ ใช้วัสดุ และปริมาตรของรูปทรง
ที่มา : มนูญ ไชยสมบุญ. 2546.

2.3 จิตรกรรม (painting) เป็นศิลปะที่แสดงออกด้วยการใช้สี แสง เงาและ
แผ่นภาพที่แบนราบ เป็นงาน 2 มิติ ซึ่งบางครั้งอาจใช้หลักทัศนียภาพลวงตาให้เกิดเป็นภาพ
3 มิติ

ภาพที่ 1.7 งานจิตรกรรม แสดงออกด้วยการใช้สี แสง เงา และแผ่นภาพที่แบนราบ เป็นงาน 2 มิติ อาจใช้
หลักทัศนียภาพลวงตาให้เกิดเป็นภาพ 3 มิติ
ที่มา : มนูญ ไชยสมบุญ. 2546.

2.4 วรรณกรรม (literature) เป็นศิลปะที่แสดงออกด้วยการใช้ภาษา

ภาพที่ 1.8 วรรณกรรม แสดงออกด้วยการใช้ภาษา อาจมีข้อจำกัดตรงที่เจ้าของภาษาหรือผู้ชำนาญด้านภาษานั้น ที่สามารถตีความให้เข้าใจจึงเกิดความซาบซึ้งได้
ที่มา : มนูญ ไชยสมบูรณ์. 2546.

2.5 ดนตรีและนาฏกรรม (music and drama) เป็นศิลปะที่แสดงออกด้วยการใช้เสียง (หรือภาษา) และความเคลื่อนไหวของร่างกาย

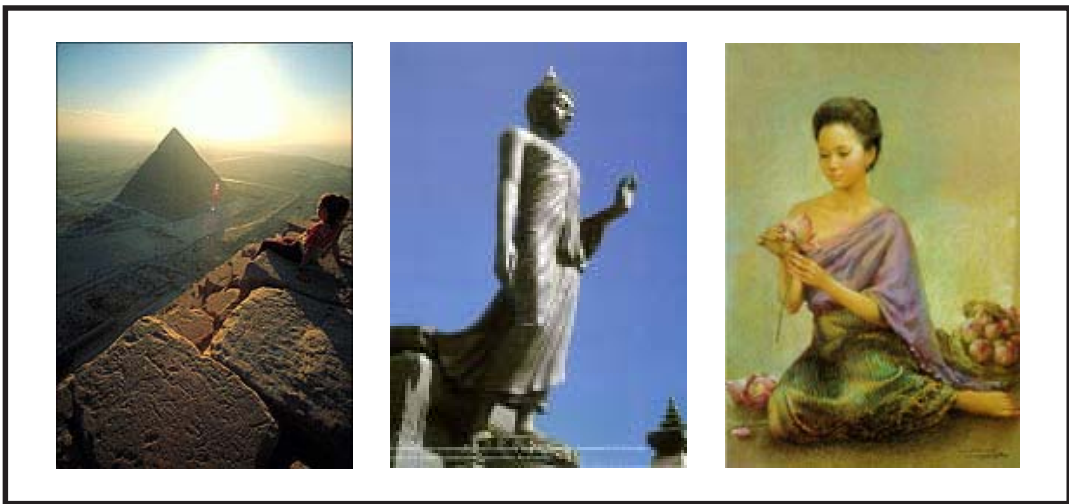

ภาพที่ 1.9 ดนตรีและนาฏกรรมแสดงออกด้วยการใช้เสียง (หรือภาษา) และความเคลื่อนไหวของร่างกาย การรับรู้เช่นเดียวกับความงามทางทัศนศิลป์ คือ เป็นสากล สามารถตีความและซาบซึ้งได้เร็วกว่าวรรณกรรม
ที่มา : มนูญ ไชยสมบูรณ์. 2546.

3. ศิลปะแบ่งตามลักษณะของการรับสัมผัส

ประสาทสัมผัสของมนุษย์ประกอบด้วยประสาททางตา หู จมูก ลิ้น และกาย แต่การรับสัมผัสที่ให้ความพอใจในสุนทรีย์ภาพในระดับสูงมี 2 ทาง คือ ทางตา และทางหู ดังนั้น จึงมีการแบ่งศิลปะตามลักษณะของการรับสัมผัสออกได้เป็น 3 สาขา คือ

3.1 ททัศนศิลป์ (visual art) เป็นศิลปะที่รับสัมผัสด้วยการเห็น ได้แก่ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม และภาพพิมพ์

ภาพที่ 1.10 ททัศนศิลป์ เป็นศิลปะที่รับสัมผัสด้วยการเห็น ได้แก่ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม และภาพพิมพ์

ที่มา : มนูญ ไชยสมบูรณ์. 2546.

3.2 โสตศิลป์ (audio art) เป็นศิลปะที่รับสัมผัสได้ด้วยการฟัง ได้แก่ ดนตรี และวรรณกรรมซึ่งวรรณกรรมในที่นี้รับรู้โดยการฟัง ทั้งดนตรีและวรรณกรรมอาจเกิดขึ้นได้จากจินตนาการเรียกจินตศิลป์ (imaginative art) ก็ได้

ภาพที่ 1.11 โสตศิลป์ เป็นศิลปะที่รับสัมผัสได้ด้วยการฟัง ได้แก่ ดนตรี และวรรณกรรม

ที่มา : มนูญ ไชยสมบูรณ์. 2546.

3.3 โสตทัศนศิลป์ (audio visual art) เป็นศิลปะที่รับสัมผัสด้วยการฟังและการเห็นพร้อมกัน ได้แก่ นาฏกรรม การแสดงภาพยนตร์ ซึ่งเป็นการผสมกันของวรรณกรรม ดนตรี และทัศนศิลป์ บางแห่งเรียกศิลปะสาขานี้ว่าศิลปะผสม (mixed art)

ภาพที่ 1.12 โสตทัศนศิลป์ เป็นศิลปะที่รับสัมผัสด้วยการฟังและการเห็นพร้อมกัน ได้แก่ นาฏกรรม การแสดงภาพยนตร์
ที่มา : มนูญ ไชยสมบูรณ์. 2546.

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นในเรื่องความหมายของศิลปะหรือการแบ่งประเภทและสาขาของศิลปะ จุดสำคัญอันหนึ่งของการทำงานศิลปะคือการออกแบบ เพราะการออกแบบคือการวางแผนงาน ไม่ว่าจะทำงานใดก็ตามล้วนต้องเริ่มต้นจากการวางแผนทั้งสิ้น

ความหมายของการออกแบบ

มีผู้นิยามความหมายของการออกแบบไว้หลายแนวทางดังนี้

การออกแบบ คือ กระบวนการสร้างสรรค์ประเภทหนึ่งของมนุษย์ โดยมีทัศนธาตุและลักษณะของทัศนธาตุเป็นองค์ประกอบ ใช้ทฤษฎีต่างๆ เป็นแนวทางและใช้วัสดุ นานาชนิดเป็นวัตถุดิบในการสร้างสรรค์ โดยที่นักออกแบบจะต้องมีขั้นตอนในการปฏิบัติงานหลายขั้นตอนตลอดกระบวนการสร้างสรรค์นั้น (มาโนช กงกะนันท์. 2538: 27)

การออกแบบ คือ การวางแผนสร้างรูปแบบ โดยวางแผนจัดส่วนประกอบของการออกแบบ ให้สัมพันธ์กับประโยชน์ใช้สอย วัสดุ และการผลิตสิ่งของที่ต้องการออกแบบนั้น (วิรุฬ ตั้งเจริญ. 2539: 20)

นวน้อย บุญวงษ์ (2539: 2) ได้สรุปขอบเขตของการออกแบบเป็น 2 แนวทาง ดังนี้

ก. เป็นคำนาม หมายถึง ผลงานหรือผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นจากทั้ง 2 กระบวนการคือ กระบวนการออกแบบซึ่งยังอยู่ในรูปของแนวความคิด แบบร่างตลอดจนต้นแบบ และกระบวนการผลิตซึ่งอยู่ในรูปของผลผลิตที่เป็นวัตถุสิ่งของหรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ

ข. เป็นคำกริยา หมายถึง กระบวนการทำงานเพื่อให้เกิดเป็นผลผลิตที่กล่าวถึงในข้อ 1 นั้นเอง

ดังนั้นจึงขอสรุปความหมายของการออกแบบได้ว่า การออกแบบ คือ กระบวนการทำงานของมนุษย์ที่มีจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือเกิดสิ่งใหม่ อาจเป็นรูปแบบสองมิติหรือสามมิติ โดยกระบวนการทำงานนั้นมีการวางแผนในรูปของแนวความคิด และปฏิบัติการตามขั้นตอนที่ได้วางแผนนั้นออกมาเป็นรูปธรรม ทั้งนี้เพื่อสนองตอบความต้องการของตนเองและคนในสังคม

การแบ่งประเภทของงานออกแบบ

งานออกแบบเป็นสื่อกลางความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับวัตถุ ดังนั้นงานออกแบบจึงไม่อาจทำได้เพียงเพื่อความต้องการส่วนตนแต่จะต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้อื่นและสภาพแวดล้อมด้วย สภาพแวดล้อมในที่นี้คือสภาพวัตถุ วัฒนธรรม และพฤติกรรมของคนในสังคม ซึ่งอาจแบ่งประเภทของงานออกแบบกว้างๆ ได้เป็น 3 ประเภท คือ (วิรุฬ ตั้งเจริญ, 2539: 6)

1. งานออกแบบเพื่อประโยชน์ใช้สอย
2. งานออกแบบเพื่อการติดต่อสื่อสาร
3. งานออกแบบเพื่อคุณค่าทางความงาม

1. งานออกแบบเพื่อประโยชน์ใช้สอย

เป็นงานออกแบบที่เน้นประโยชน์ใช้สอยหรือประโยชน์ทางกายเป็นหลัก มีคุณค่าทางความงามเป็นตัวผลักดันให้งานออกแบบน่าสนใจ น่าใช้สอย ได้แก่ งานหัตถกรรม เป็นงานที่ทำด้วยมือมีคุณค่าด้านความงาม แต่ก็มีประโยชน์ใช้สอย งานออกแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งปัจจุบันมีสภาพเป็นเครื่องไฟฟ้าและเครื่องจักรกลประกอบไปด้วย ตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ทำให้งานออกแบบต้องเกี่ยวข้องกับกลไกที่สลับซับซ้อน ดังนั้นผู้ออกแบบจำเป็นต้องมีความรู้เฉพาะด้าน

ภาพที่ 1.13 งานออกแบบผลิตภัณฑ์เกี่ยวข้องกับกลไกที่สลับซับซ้อนดังนี้นักออกแบบจำเป็นต้องมีความรู้เฉพาะด้าน
ที่มา : Jenova. 2006.

2. งานออกแบบเพื่อการติดต่อสื่อสาร

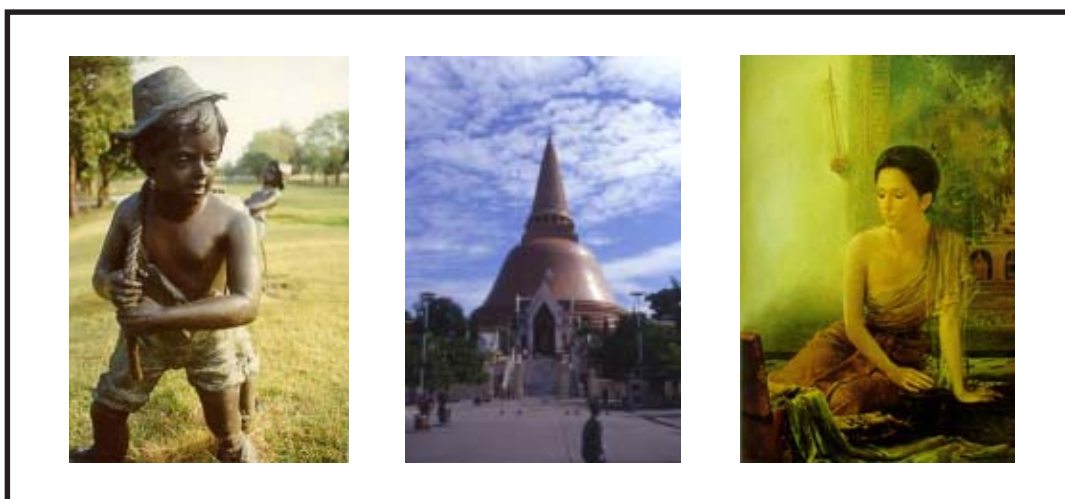
เป็นงานที่เน้นการสื่อสารด้วยภาษาและภาพที่เป็นสากล สามารถรับรู้ร่วมกัน อาจเป็นงานพิมพ์หรือไม่กี่ได้ จุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ในทางความรู้ ความเข้าใจ การชี้ชวนหรือเรียกร่อง ได้แก่ งานออกแบบสิ่งพิมพ์ งานออกแบบโฆษณา งานออกแบบพาณิชย์ศิลป์ งานออกแบบสัญลักษณ์และเครื่องหมาย งานออกแบบเพื่อการสื่อสารเหล่านี้จำเป็นต้องมีความรู้เฉพาะด้าน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นงานออกแบบที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาชุมชน ทั้งทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

ภาพที่ 1.14 งานออกแบบเพื่อการติดต่อสื่อสารมีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ในทางความรู้ ความเข้าใจ การชี้ชวนหรือเรียกร่องได้แก่ งานออกแบบสิ่งพิมพ์ งานออกแบบโฆษณา งานออกแบบพาณิชย์ศิลป์ งานออกแบบสัญลักษณ์และเครื่องหมาย นักออกแบบจำเป็นต้องมีความรู้เฉพาะด้าน
ที่มา : 1. Triedman, and Cullen, 2002: 94. 2. Triedman, and Cullen, 2002: 170.

3. งานออกแบบเพื่อคุณค่าทางความงาม

เป็นงานออกแบบที่มีเป้าหมายเฉพาะตัว เน้นผลงานทางด้านอารมณ์ สะท้อนใจ ความรู้สึกสัมผัสในความงาม และคุณค่าทัศนคติได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และภาพพิมพ์ ซึ่งเป็นงานวิจิตรศิลป์ ผู้ออกแบบจะต้องได้รับการฝึกฝน มีความเชื่อและลักษณะเฉพาะตัว สามารถออกแบบให้สัมพันธ์กันทั้งรูปแบบและเนื้อหา

ภาพที่ 1.15 งานออกแบบเพื่อคุณค่าทางความงาม เน้นผลงานทางด้านอารมณ์ สะท้อนใจ ความรู้สึกสัมผัส ในความงาม และคุณค่าทัศนคติ ได้แก่ งานออกแบบทางทัศนศิลป์ ผู้สร้างงานประเภทนี้มักเรียกกันว่า "ศิลปิน" ไม่เรียกว่า "นักออกแบบ"

ที่มา : มนูญ ไชยสมบูรณ์. 2546.

งานออกแบบโดยทั่วไปแล้ว ประโยชน์และความงามย่อมหมายถึงคุณค่า ในทางดีงาม แต่บางครั้งงานออกแบบก็อาจกระตุ้นให้เกิดความต้องการ เกิดความพึงพอใจ เห็นแก่ตัว บิดเบือนความจริง ผิดศีลธรรมจรรยาบรรณ อันเป็นวิถีทางที่ไม่ถูกไม่ควรในสังคม ในทางตรงกันข้าม หากงานออกแบบชักนำไปสู่ความดีงาม เช่น การช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ต่อกัน เชิญชวนให้เกิดความรัก ความร่วมมือ แสดงเอกลักษณ์ของชาติ งานออกแบบที่โน้มนำ สังคมไปสู่สิ่งดีงามเช่นนั้นย่อมเป็นงานออกแบบที่มีคุณค่า (วิรุฬ ตั้งเจริญ. 2539: 9)

การออกแบบที่ดี คือ การแสดงออกซึ่งรูปแบบที่ดีที่สุดจากสาระของสิ่งใด สิ่งหนึ่งไม่ว่าจะเป็นการออกแบบเพื่อข่าวสาร หรือผลิตภัณฑ์ การออกแบบที่มีประสิทธิภาพนั้น นักออกแบบจะต้องมองการณ์ไกลถึงสิ่งที่ดีที่สุดทางด้านรูปแบบ การผลิต การส่งหรือการสื่อสาร การนำไปใช้ รวมทั้งความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม การสร้างสรรค์ต้องไม่พิจารณาเพียงเฉพาะ ความงาม แต่จะต้องตระหนักถึงประโยชน์และรสนิยมตามช่วงเวลาที่ต้องการ (วิรุฬ ตั้งเจริญ. 2537: 7)

สรุป

ศิลปะ คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อแสดงออกถึงฝีมือและความคิดสร้างสรรค์ ความเชื่อ ทัศนียภาพ บุคลิกและภูมิหลังของผู้สร้างงาน มีทักษะ ความเพียร ความประณีต และภูมิปัญญา แนวคิดด้านศิลปะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย เกิดการแบ่งแยกระหว่างช่างฝีมือผู้ทำงานฝีมือและศิลปินผู้สร้างสรรค์งานวิจิตรศิลป์

ในปัจจุบัน ศิลปะแบ่งประเภทเป็น 3 วิธีได้ดังนี้

1. ศิลปะแบ่งตามจุดมุ่งหมายของการสร้างได้แก่ วิจิตรศิลป์และประยุกต์ศิลป์
2. ศิลปะแบ่งตามลักษณะของสื่อในการแสดงออกได้แก่ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม วรรณกรรม ดนตรีและนาฏกรรม
3. ศิลปะแบ่งตามลักษณะของการรับสัมผัสได้แก่ ทัศนศิลป์ โสตศิลป์ และโสตทัศนศิลป์

การออกแบบ คือ กระบวนการทำงานของมนุษย์ที่มีจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือเกิดสิ่งใหม่ อาจเป็นรูปแบบสองมิติหรือสามมิติ โดยกระบวนการทำงานนั้นมีการวางแผนในรูปของแนวความคิด และปฏิบัติตามขั้นตอนที่ได้วางแผนนั้น ออกมาเป็นรูปธรรม ทั้งนี้เพื่อสนองตอบความต้องการของตนเองและคนในสังคม

การออกแบบที่ดี คือ การแสดงออกซึ่งรูปแบบที่ดีที่สุดจากสาระของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบสองมิติหรือสามมิติ ซึ่งการออกแบบนั้นจะต้องมีประโยชน์ และคุณค่าในทางดีงาม

งานออกแบบแบ่งประเภทกว้างๆ ได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. งานออกแบบเพื่อประโยชน์ใช้สอย ได้แก่ งานหัตถกรรม งานออกแบบผลิตภัณฑ์
2. งานออกแบบเพื่อการติดต่อสื่อสาร ได้แก่ งานออกแบบนิเทศศิลป์
3. งานออกแบบเพื่อคุณค่าทางความงาม ได้แก่ งานวิจิตรศิลป์

คำถามท้ายบท

1. จงอธิบายความหมายของศิลปะ
2. ศิลปะซึ่งแบ่งตามจุดมุ่งหมายของการสร้างมีกี่ประเภทอะไรบ้างจงอธิบายพร้อมทั้งยกตัวอย่าง

3. ศิลปะซึ่งแบ่งตามลักษณะของสื่อในการแสดงออกมีที่ประเภทอะไรบ้างจงอธิบายพร้อมทั้งยกตัวอย่าง
4. ศิลปะซึ่งแบ่งตามลักษณะของการรับสัมผัสมีที่ประเภท อะไรบ้างจงอธิบายพร้อมทั้งยกตัวอย่าง
5. จงอธิบายความหมายของการออกแบบ
6. การออกแบบเพื่อประโยชน์ใช้สอยที่ดีควรมีคุณสมบัติอย่างไรจงอธิบายพร้อมทั้งยกตัวอย่าง
7. การออกแบบเพื่อการสื่อสารที่ดีควรมีคุณสมบัติอย่างไรจงอธิบายพร้อมทั้งยกตัวอย่าง
8. การออกแบบเพื่อคุณค่าทางความงามควรมีคุณสมบัติอย่างไรจึงสนองวัตถุประสงค์ของการออกแบบ จงอธิบายพร้อมทั้งยกตัวอย่าง

แบบฝึกหัดท้ายบท

ให้ผู้ศึกษาทำแฟ้มสะสมผลงานประกอบด้วยภาพและคำอธิบายภาพดังนี้

1. ภาพศิลปะซึ่งแบ่งตามจุดมุ่งหมายของการสร้าง
2. ภาพศิลปะซึ่งแบ่งตามลักษณะของสื่อในการแสดงออก
3. ภาพศิลปะซึ่งแบ่งตามลักษณะของการรับสัมผัส
4. ภาพการออกแบบเพื่อประโยชน์ใช้สอย
5. ภาพการออกแบบเพื่อการสื่อสาร
6. ภาพการออกแบบเพื่อคุณค่าทางความงาม

เอกสารอ้างอิง

ชลูด นิ่มเสมอ. (2539). องค์ประกอบของศิลปะ. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

นวนน้อย บุญวงศ์. (2539). หลักการออกแบบ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประพันธ์ ประภาสวัต, บรรณาธิการ. (2547). กรุงเทพฯ: บ้านและสวน.

มัญญ ไชยสมบูรณ์. (2545). สื่อการสอนสุนทรีย์ภาพของชีวิต [ซีดี]. กรุงเทพฯ: โปรแกรมวิชาศิลปกรรม.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2541). พจนานุกรมศัพท์ศิลปะอังกฤษ-ไทย. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.

วิรัตน์ พิชญ์ไพบุญย์. (2528). ความเข้าใจศิลปะ. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

อารี สุทธิพันธ์. (2532). ทศนศิลป์และความงาม. กรุงเทพฯ: แสงศิลป์การพิมพ์.

Jenova's blog. (2004). November 08' 2004. CTIN 532 Assignment - product design chart [Online], 10(15). Available [HTTP://interactive.usc.edu/members/jchen/archives/2004_11.html](http://interactive.usc.edu/members/jchen/archives/2004_11.html).